

esthetic citizenship, capacity for compassion, empathy and love. The moral and spiritual qualities of character of the individual prove the individual's ability to regulate the life of a person according to humanistic ideals; the understanding of a person of the values of life. The moral and spiritual qualities of character of the individual depend on their perception of the factors that make up the spiritual culture of mankind: religion, morality, ethics, education, science and art. Determinants of moral and spiritual qualities of character are humanistic values, high moral standards, ideals, corresponding to the development of modern society and encourage activity of a personality. The moral and spiritual qualities determine the purpose of life, its strategy and tactics, the existence of the ideal of a moral personality, the outlook of a person based on humanistic values.

Keywords: moral potential, moral features of character.

Отримано: 3.04.2014 р.

УДК 159.9:37.064.2

Воронюк І.В.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ВАРІАНТИ РЕАЛІЗАЦІЇ КРЕАТИВНО-ОРІЄНТОВАНОГО МОДИФІКУВАННЯ ТЕХНІК ВЗАЄМОДІЇ ВЧИТЕЛЯ З УЧНЯМИ

Воронюк І.В. Психолого-педагогічні варіанти реалізації креативно-орієнтованого модифікування технік взаємодії вчителя з учнями. У статті, на основі системного факторно-аналітичного дослідження і результатів практичної апробації пропозицій, представлено окремі психолого-педагогічні підходи і варіанти реалізації креативно-орієнтованого модифікування технік взаємодії вчителя з учнями шляхом введення в них внутрішньої логіки діалогічного ініціювання в особистості учнів проблемно-орієнтованого творчого мислення, емоційно підсиленого запуску повного циклу внутрішнього креативного процесу в межах шкільної взаємодії, а також забезпечення визрівання творчих ідей і реалізації продуктів творчості за межами школи, що виступає у якості спеціального методичного підходу з формування креативної адаптивності як основи здатності до активного, творчого, конструктивного вирішення учнями проблем власного життя.

Ключові слова: творча взаємодія вчителів і учнів, креативно-орієнтоване модифікування взаємодії вчителя з учнями, стимулювання креативного мислення, розвиток креативності особистості

Воронюк И.В. Психолого-педагогические варианты реализации креативно-ориентированного модифицирования техник взаимодействия учителя с учениками. В статье, на основе системного факторно-аналитического исследования и результатов практической апробации предложений, представлены отдельные психолого-педагогические подходы и варианты реализации креативно-ориентированного модифицирования техник взаимодействия учителя с учениками путем введения в них внутренней логики диалогического инициирования в личности учеников проблемно-ориентированного творческого мышления, эмоционально усиленного запуска полного цикла внутреннего креативного процесса в рамках школьного вза-

модействия, а также, обеспечение созревания творческих идей и реализации продуктов творчества за пределами школы, что выступает в качестве специального методического подхода по формированию креативной адаптивности, как основы годности к активному, творческому, конструктивному решению учениками проблем собственной жизни

Ключевые слова: *творческое взаимодействие учителей и учеников, креативно-ориентированное модифицированное взаимодействие учителя с учениками, стимулирование креативного мышления, развитие креативности личности*

Постановка проблеми. У сучасній педагогічній традиції з різних причин домінує акцент на передачі учням конкретних базових знань і вмінь відповідно до затверджених навчальних програм. Переважаючий об'єм цих знань і вмінь засвоюється через тренінгові моделі у формі багаторазового сприйняття, повторювання і застосування в навчальних задачах і завданнях. Існує, також, тенденція до все більшої передачі сприйняття інформації на самостійну роботу, чому дуже сприяє розповсюдження комп'ютерних технологій. У діяльності вчителя наростає тенденція до посилення функції початкового ведення учнів у нові за змістом об'єми інформації, а також більш інтенсивне виконання функції мотивування такого їх занурення у нову інформацію, що є емоційно підсиленним введенням свідомості учнів у нові семантичні підпростори змістів, термінів, положень тощо.

Окреслена тенденція є невідворотним наслідком значного збільшення об'єму навчальної інформації для засвоєння, що веде до виникнення наступної специфічної педагогічно невиправданої ситуації. Сучасні учні накопичують інформацію в комп'ютерах і носіях, точно знають де вона розташована, завжди мають до неї повний доступ, що породжує ілюзію оволодіння знаннями. Через те, що застосування цих знань віднесено на багато років у майбутнє, учні переходять в режим ознайомлення і за деякий час забуванням потоку інформації від вчителя, а комп'ютер та інформаційні носії сприймаються учнями як винесена назовні власна пам'ять.

Унаслідок обрання випускником школи конкретної професії відбувається спеціалізація дорослої людини на вузькій області соціально-значущих знань і вмінь, а всі інші знання, отримані учнем в школі, просто ніколи в житті не застосовуються. З позиції психології, не зважаючи на забування, на матеріалі таких не використовуваних знань поступово формуються підсвідомі структури творчого мислення, а самі конкретні базові знання, навчальні задачі, шкільні практичні завдання назавжди забуваються і в дорослому житті не мають практичного значення. Таким чином, базові знання і вміння шкільного навчання мають, на нашу думку, прихований психологічний ефект – утворення латентних креативних моделей, стратегій і схем мислення та діяльності

особистості, які в майбутньому переносяться на довільні ситуації, матеріал і проблемні моменти професійної та побутової життєдіяльності. Сучасне суспільство західного типу здійснює перехід від індустріального до постіндустріального (інформаційного) етапу власного розвитку. Отримані в школі латентні творчі моделі мислення, діяльності і особистісного функціонування в дорослому житті автоматично з різним рівнем успішності застосовуються людиною як інструмент вирішення поточних проблем і завдань у творчій спосіб.

Одним з джерел невдоволення учнівської молоді освітнім процесом є необхідність, на їх думку, витратити занадто багато часу на домашню самостійну роботу, що нерідко призводить до ігнорування й незасвоєння частини інформаційних об'єктів з навчальних програм. Мимовільно учні зосереджуються на тому, що їм більше подобається і, саме, заглиблюючись у деталі емоційно обраної області знань учні активно формують в собі глибинні креативні структури мислення і особистої діяльності. Умовою формування є саме симпатія і тяжіння учня до конкретної області знань, що призводить до активації підсвідомої уваги до неї, чим і запускаються творчі цикли творчого пошуку, генерування і продукування рішень.

В умовах сучасного зростання інформаційного потоку для вивчення окреслено невідворотній процес, тому, на нашу думку, вчителю варто сконцентрувати свою увагу на формуванні в учнів саме глибинних творчих моделей мислення та життєдіяльності, безвідносно до навчальних предметів, в ході вивчення яких вони формуються в учнів відповідно до їх емоційних уподобань і пріоритетів.

На нашу думку, слід зробити наступне важливе зауваження, щодо імовірнісного характеру і значної непередбачуваності процесу творчості. Вчитель надає управлінський сигнал зі стимулювання творчого циклу в особистості учнів, але невідомо, чи досягне конкретний учень творчого результату через різні інформаційні інтереси учнів до різних областей знань. Тому, необхідно наповнювати стимулами-імпульсами творчості всю взаємодію вчителя з учнями, передбачаючи те, що кожен раз, якийсь інший учень реалізує цикл творчого продукування.

Сформулюємо завдання вчителя з психологічного розвитку учнів в особливий спосіб. Ключове завдання – це формування стійких автоматичних підсвідомих моделей творчого функціонування особистості, креативного мислення і розповсюдження їх на всі аспекти життєдіяльності учня [11; 12; 13; 18], а інформаційна область (конкретний навчальний предмет) немає особливого значення. Дана пропозиція, безумовно, є частковим відкиданням частини педагогічних базових аксіом, значущих у попередні десятиліття. Тому, формулюємо завдання так. Необхід-

но формувати креативну адаптивність безвідносно до конкретного навчального матеріалу й, відповідно, до домінуючих тенденцій в особистісних пріоритетах сучасної молоді в області знань, установках, диспозиціях, потребах, конструктах тощо. Саме глобальна особистісна креативна адаптивність, незалежно від об'єму накопичених знань, надасть випускнику школи здатність швидко увійти у тканину суспільних процесів, трудових відносин, пристосуватися і конкурувати, вирішувати поточні труднощі, проблеми, конфлікти, а також генерувати новизну варіантів рішень і виборів у будь-якій області власної життєдіяльності.

Поглянемо на цей підхід з точки зору педагогічної методики реалізації – це пропозиція у межах часу шкільного навчання періодично активувати в особистості учнів психологічні механізми творчості, як наскрізний процес особистісного функціонування, який виходить за межі змісту і задачі навчальних предметів і розповсюджуються на довільну область інформації, побутового, професійного, соціального життя, на яких вчитель концентрує увагу учнів і пропонує знайти конструктивні рішення будь-яких проблем. Це введення у взаємодію вчителів з учнями особливої психотехнічної вправи з дискусійного обговорення конкретної життєвої проблеми, задачі, конфлікту тощо, результатом якого є вироблення кількох можливих варіантів їх вирішення з подальшим логічним їх об'рунтуванням, відповідями на контраргументи опонентів (інших учнів), а також можливостей упровадження окремих рішень через їх публікацію на сайтах, в засобах масової інформації, передачі пропозицій тим особам в оточенні учнів, які здатні їх реалізувати.

При більш глибокому розгляді креативний дискусійний аналіз суспільних проблем містить креативну логіку абсолютно подібну, наприклад, використовуваній при вирішенні учнями математичних завдань: умови задачі визначають навчальну проблему, вимагають пошуку допоміжної інформації, передбачають комбінування наявних можливостей, передбачають спроби вирішення, відсів невдалих варіантів, здогадку про ідеальний варіант і досягнення рішення. Тут існує важлива відмінність – в математичній навчальній задачі, зазвичай, передбачається лише одне рішення, що обмежує креативність, тоді як діалогічне, дискусійне вирішення учнями життєвих, соціальних, професійних, економічних проблем передбачає велику кількість варіантів різною мірою прийнятних як рішення, що й сприяє розвитку креативного мислення і дій саме необмеженістю можливих рішень проблеми, а також радикально відмінне від навчальних задач, що передбачають лише одне рішення й формують в учнів бар'єр для пошуку інших варіантів рішень. Цим частково блокується формування в особистості учнів проходження і завершення повного циклу процесу творчості: проблема,

варіанти, комбінування, визрівання, осяяння, вербалізація і матеріалізація рішення [6; 8; 14; 20]. З життєвої точки зору, учнів необхідно готувати до конструктивної орієнтації в хаосі факторів життя, вмінню упорядкувати їх, долати і, навіть, активно використовувати ці чинники непередбачуваного життя у власних цілях, необхідно вчити креативному вирішенню потоку життєвих проблем, появу яких неможливо передбачити і, тому, до яких не можна своєчасно підготуватися, більш активно використовувати досвід помилок попередніх поколінь, але йти власним шляхом виборів, адекватних сучасній суспільно-політичній, економічній і культурній ситуації.

Таким чином, одним з важливих аспектів удосконалення діяльності вчителя, ми пропонуємо розглядати трансформацію на рівень методики загальних психологічних механізмів творчості, тобто, – введення логіки стимулювання творчості у максимально велику кількість педагогічних технологій впливу вчителя на учнів з повним усвідомленням учителем того, що формуванню підлягає саме латентна, підсвідомо використовувана послідовність кроків творчого процесу: задача, пошук інформації, комбінування, визрівання рішення, осяяння, вербалізація і матеріалізація кінцевого рішення, а також те, що при реалізації цього процесу можна обирати будь-який інформаційний, практичний і проблемний матеріал, на який емоційно відгукується особистість більшості учнів класу.

Метою статті є короткий огляд частини можливостей зміни структури педагогічних інструментів, технік і актів взаємодії вчителя з учнями шляхом введення в них внутрішньої логіки ініціювання креативного процесу та мислення і, на такій основі, досягнення в окремих аспектах педагогічної мети з формування особистісної креативності та готовності учнів до активного творчого вирішення проблем свого майбутнього життя.

Виклад основного матеріалу. Зміст даної статті та рекомендації зі зміни технік побудови взаємодії вчителя з учнями є результатом проведеного нами факторно-аналітичного [3; 4; 23; 24; 25; 26] дослідження сотень прийомів педагогічного впливу вчителів [5; 7; 9; 15; 16; 17; 21] та формувальних експериментів з розвитку креативності в учнів у контактах з вчителями, а також з удосконалення техніки впливу вчителя зі стимулювання творчості учнів.

Подібно до того, як педагог здатний кожному фразу висловити десятками інтонуваннями, цілком можливо репліку педагогічного впливу модифікувати так, щоб змінити її внутрішню стратегію. У нашому випадку мета полягає в тому, щоб підсилити в структурі цілей окремого акту впливу складову, що тренує переживання учнем окремих чи всіх фаз з повного циклу творчого процесу. Розглянемо підходи, прийоми і варіанти модифікації реплік та стратегій вчителя, які сприяють тренінгу латентних структур креативного мислення.

Ініціювання коливань між протилежними станами, почуттями і змістами в полі ясного усвідомлення учнів, що полягає у виклику вчителем чергування зосередження уваги учнів (з вражаючим описом) на крайніх полюсах об'єкту розгляду. Загально відомим прикладом такого процесу є визначення тези і антитези, доведення тези бездоганною аргументацією, оцінка ступеню згоди учнів запитаннями (чи всі згодні?), продовження аргументації до вияву згоди більшості. Наступний крок – перехід на позицію антитези і послідовне доведення її та знов перевірка згоди більшості учнів запитаннями. За деякий час знову доведення істинності, але вже початкової тези (наприклад – ліберально-капіталістичне чи соціально-орієнтоване суспільство краще). Висновком, що має бути засвоєний учнями полягає в тому, що істинне достатню відносно, можлива розповідь про те, що розвиток науки – це потік теорій, які змінюють одна одну, теорії часто взаємно суперечать. Краща теорія знищує попередні і цей процес в науці нескінченний.

Також, необхідно відмітити наростання від природничих до гуманітарних наук ступеню нечіткості й відносності істинного, що на рівні, наприклад, суспільства стає боротьбою культурних стереотипів, які породжують непорозуміння, проблеми, конфлікти, погроми тощо, а виходом тут є лише толерантна незалежність від крайнощів позицій. Теза з антитезою є об'єктами інтелектуальної сфери, але для стимулювання креативності учнів більш важлива організація коливання сприйняття учнів між формально-абстрактним і образно-емоційним. Іншими словами, будь-який об'єкт концентрації уваги відображується вчителем то з образно-емоційним навантаженням, то холодним, схематичним, абстрактним і з використанням строгої термінології та відповідного інтонування. Логіку коливання також слід більш активно застосовувати і на рівні тілесної активності і пасивності, а орієнтовним інтервалом, бажаним для зміни рівня фізичної активності учнів, є 10-15 хвилин.

Психологічний механізм творчості частіше спрацьовує після внутрішнього багатостороннього перебору варіантів. Через стереотипність і фіксованість установок, значну інтенсивність окремих рис і поглядів, внаслідок культурозалежності і браку досвіду зіткнення з протилежними поглядами на один і той же об'єкт в особистості учнів виникає бар'єр, табу, автоматична відмова розглядати значну кількість альтернативних варіантів рішень у якості потенційних креативних рішень і виборів – для рівня свідомості ці варіанти просто не існують.

Таким чином, ініційовані вчителем коливання стану, переживань, фізичної активності, ракурсів погляду на об'єкт уваги (творчу проблему) – це психолого-педагогічний прийом, що може бути присутній май-

же у кожному акті впливу на учнів на рівні структури і логіки розгортання виступу вчителя з приводу об'єкту уваги. Ефектом таких коливань є постійна зміна цілісного погляду учнів на світ, об'єкти і процеси, усвідомленість трактування істинного, власної культурозалежності, проблем, породжених надмірним захистом позицій (часто хибних), які переважно є просто звичками до стереотипного сприйняття й інтерпретування.

Формування одночасно аксіоматичного і релятивістського мислення в учнів полягає у формуванні в них здатності довільно переходити між двома позиціями – активної незламної віри в аксіоматичні ідеї і позицією повного усвідомлення відносності і не вдалості, непрактичності свого перебування в стані зв'язності аксіоматичними пріоритетами. Методично такий прийом можна реалізувати як дискусійне зіткнення двох протилежних позицій учнів у межах конструктивного обміну думками, або пропонування одному учню визначити і доводити певний погляд, а потім учень має виявити його відносність зі зміною цих позицій учнем щохвилини. Також, сам вчитель може змоделювати приклад аксіоматичного та релятивістського мислення. Підсумковим висновком має бути розуміння учнями того, що конвенційний характер має майже все в соціальних процесах та відносинах, а також реальної можливості розбудувати будь-що у принципово інший, альтернативний спосіб. Отже, досвід креативності набувається учнями саме через суб'єктивне переживання релятивістського підходу до сприйняття і трактування життя. При такому підході рівню свідомості учня стають доступні безліч альтернативних варіантів рішень, раніше недоступних через сліпу віру в аксіоми.

Сучасна педагогічна спільнота відстоює позицію і функціонує переважно в межах саме аксіоматичного погляду на світ, але учні, які стикаються зі все більш напруженими реаліями економічного, політичного, майданного та інших складних для сприйняття проявів життя, на відміну від вчителів, з їх фіксованою за змістом та умовами працею, потребують саме релятивістського, але доповненого толерантністю, прагматичністю і конструктивністю підходу.

Необхідно попередити, що реалізація даного підходу є дуже значущою для майбутнього життя учнів у непередбачуваних умовах, які постійно змінюються, але у шкільному віці існує фактор підліткового і юнацького максималізму, що породжує моральний і етичний релятивізм. Останнє виявляється в тому, що з переходом до капіталістичної моделі економіки поступово зростає кількість молодих людей, які в цілому притримуються морально-етичних правил, але у випадках напружених бажань і потреб свідомо дозволяють собі ігнорувати і переступати через будь-які правила.

Таким чином, в умовах непередбачуваного майбутнього життя потрібне саме креативне, релятивістичне мислення, але в області морально-етичних настанов, пріоритетів позиція особистості має залишатись аксіоматичною, про що з учнями необхідно просто домовитись. Такий подвійний підхід, уміння повністю свідомо переходити від фіксованої до відносної позиції є аспектом особистісної свободи, цінним для учнів і недооціненим вчителями, звиклими до функціонування в межах великої кількості аксіом і обмежень сприйняття світу і життєдіяльності.

Формування вміння життєдіяльності учнів і в умовах порядку і в умовах хаосу – важливий для майбутнього життя учнів акцент в стратегіях впливу вчителя, що формують в учнів латентне креативне мислення і поведінку. Більш точна постановка задачі – це навчання учнів в одних інтервалах часу підкорятись порядку та протистояти хаотичним фактором власного життя, які руйнують рух учнів до цілей, а також умінню використання випадкових факторів для оптимізації власного життя. Передусім для учнів слід відмітити, що життя це боротьба проти ентропії, хаосу, випадковості, а рівень зрілості особистості пропорційний саме цим умінням. Одночасно, "хаос" є найкращим засобом розвитку особистісної адаптивності, уміння орієнтуватися в проблемах, а також генерувати креативні варіанти їх рішень.

Базові риси особистості зумовлюють різну пристосованість особистості до порядку і хаосу життя й, відповідно, вже адаптивних учнів вчитель може залишити в спокої, а тренувати переважно тих, хто недостатньо адаптивні. В переважній більшості екстраверсивних осіб, зазвичай, вже існує тенденція і потяг до хаосу, що трактується як новизна і викликає збудження, тому для таких осіб пропонуються здійснювати впливи і пропонувати вправи з розвитку вміння функціонувати в умовах порядку. Інтроверсивні особистості, навпаки, дезорганізуються в хаотичних умовах і намагаються їх впорядкувати, що є дуже конструктивний підходом.

Таким чином, достатньо простий підхід з постановки учнів або в упорядковані умови, або в умови хаотичної непередбачуваності, а також зміна цих позицій є достатньо дієвим інструментом формування підсвідомих креативних стратегій мислення.

Мотиваційний фактор "особиста свобода" з різних причин й, насамперед, через поступове наростання труднощів життя сучасної молоді, дуже недооцінюється вчителями. Для значної частини учнів виконання, наприклад, домашніх завдань внутрішньо вмотивоване не потребою в знаннях чи бажанням успіху в навчальних уміннях, а, насамперед, бажання перейти у стан свободи у просторі й часі з можливості вільного вибору. Домашні завдання учнями нерідко виконуються як спосіб уникнути передбачуваної негативної оцінки вчителів і батьків у випадку неви-

конання або навчального відставання. Серед, наприклад, десяти навчальних предметів учням, зазвичай, цікаві лише 2-3, а інші вони вчать, саме, внаслідок тиску фактора "уникнення негативної оцінки вчителя". Момент завершення домашнього завдання відчувається учнем як мить досягнення особистої свободи, що й виступає сильним підсвідомим мотиватором наполегливих дій. Дана модель сформована з першого класу – учні реалізують таку схему руху до свободи як стереотип, як те, з чим необхідно змиритися. Окремі учні не підпадають під дію цього стереотипу через любов до знань, частина – через відкидання знань як цінності і цілі, окрема частина ігнорує цей стереотип через надлишок енергії, але більшість учнів у школі діє відповідно до моделі руху до свободи через уникання оцінки, осуду і покарання. Для формування креативної особистості пропонується надати учням усвідомлення цього стереотипу і віднайти інші мотиватори, викликати свідому вольову діяльність, що також можливо у змінених структурних стратегіях акту впливу вчителів.

Таким чином, мотиваційний фактор учнів "потяг до особистої свободи" має бути виведений з рівня стереотипної стратегії уникнення осуду на рівень свідомого вольового підкорення себе необхідності отримання знань і вмінь, а також необхідне генерування вчителем істотно нових і різноманітних мотиваторів навчання і розвитку. Даний підхід "ускладнює життя" і вчителю, і учням, але сприяє виводу схильності до креативності з рівня випадковості на рівень значно більш високочастотної і цілеспрямованої творчості завдяки усвідомленню її мотивів і стимулів.

Формування в учнів уміння довільно входити в різні стани-Я – психолого-педагогічний підхід до навчання учнів свідомо цілеспрямовано обирати "Дорослий" стан-Я при усвідомленні невідповідності проблемні ситуації власного поведіння. Для рівня особистісного розвитку учнів характерна постійність переходів між станами-Я, а також тенденція переходу на межу "Батьківського" і "Дорослого" станів-Я у присутності вчителя, що є виробленими з першого класу стереотипом сприйняття вчителя.

Уміння обирати адекватний ситуації стан-Я – одна з ключових особливостей сформованої особистості. Методично запропонований підхід реалізується так: спочатку як ознайомлення з рівнями стану-Я за концепцією Е.Берна [1; 2], другий крок – надання учням завдання розпізнавати власні стани-Я; третій крок – вистежування в собі моменти виникнення різних станів-Я; четвертий – вистежування факторів життя, що ззовні змінюють в учня стан-Я; п'ятий – тренінг зіткнення з такими факторами з одночасним свідомо-вольовим стримуванням себе у "Дорослому" стані-Я.

Таким чином, учням пропонується формувати в собі звичку при зіткненні з проблемами і факторами життя автоматично переходити в раціо-

нальний, креативний, "Дорослий" стан-Я, генерувати варіанти вирішення проблем, інтуїтивно відчувати найкраще рішення, обирати його і одразу реалізовувати. Окреслене й відображує ключову властивість зрілої особистості, а шлях до росту її зрілості – коливання учнем стану-Я з повним усвідомленням власного вибору варіантів станів власної особистості.

Формування вміння входити в креативно-гумористичний стан і довільно виходити з нього – це психолого-педагогічний підхід вчителя зміни емоційного стану учнів як коливання між серйозним і несерйозним станом. Ключовим аспектом застосування цієї методики є вимога до учнів миттєво переходити від серйозного до жартівливого стану і, навпаки, від жартівливого у серйозний. Методика полягає в тому, що в ході висловлювання, наприклад, інформації з математики, вчитель вбудовує у тканину тексту короткий жарт і продовжує виклад інформації ніби жарту не було. Через це особистість учня переживає креативний стрибок спочатку з формального матеріалу у гумористичній, а потім повертається знов у серйозну тематику навчального змісту.

Цей методичний прийом, також, виявляє учнів з низьким темпом мислення, недостатньою лабільністю, з нездатністю розуміти швидко при стрибках в іншу семантично площину, тому, дана методика має також і діагностичний сенс. Для успішного застосування методу вчитель має на кожен день готувати такі короткі гумористичні матеріали, що не складає проблеми завдяки Інтернету, де можна легко знайти гумористичні фрази з глибоким виховним змістом. Одним з варіантів гумору є молодіжний і комп'ютерний сленг, які вчитель може використати як гумористичний стимул, але має також супроводжувати негативним оцінним навантаженням, як зразок відходу від базової культури.

Формування фінансово-економічного мислення – широке поле як для ініціюванні і розвитку креативності, так і для виховних і ціннісних впливів. Економічні питання набувають в житті учнів все більшої значущості зі зростанням в них потягу до індивідуальної свободи, зі зростанням об'єму бажань, через підлітково-юнацький максималізм, внаслідок поступового знайомства з економічними проблемами сім'ї, організації, держави, планети й з інших причин.

Методика педагогічної роботи для розвитку креативності особистості на матеріалі економічної тематики починається з введення поняття індивідуального фінансового балансу, суті і наслідку боргів (наприклад, взяти в борг – це вкрасти в себе, в майбутньому, через нестримні поточні бажання), і свободи, як позитивного особистого фінансового балансу, та у здатності зберігати його шляхом обмеження власних бажань витратити. Вчителі, зазвичай, уникають використання виховних можли-

востей обговорення фінансових проблем, економіки як системи, природи експлуатації, додаткової вартості, боргів і відсотків за ним тощо.

На нашу думку, один із ключових особистісних аспектів економічної тематики має полягати у розгляді риси "співчутливість – безжальність", з якою пов'язаний розподіл фінансової забезпеченості, як шкали для вправи з умовного розташування, наприклад, усіх людей у різних позиціях цього вектору особистісних відмінностей. Далі, учням надається усвідомлення розташування соціальних інститутів на цій шкалі, наприклад, крайню на шкалі позицію "співчуття" займають релігійні організації, протилежний полюс "безжальність" посідають особи і організації з крайнім індивідуалізмом і нестримними бажаннями прибутковості; державні органи різною мірою віддалені від полюсів – і від впроваджуваної нині ліберальної моделі суспільства, і від соціально-орієнтованої системи відносин минулого. Аналіз учителем для учнів природи ліберальної моделі капіталізму, заснованої на конкуруванні егоїстичних суб'єктів, надає величезне поле можливостей виховного впливу на учнів. Фактично, відповідно до існуючих педагогічних стандартів, учителі стимулюють в учнів особистісну модель полюсу "співчуття", а життєві проблеми і бажання фінансової забезпеченості спрямовують учнів на полюс "безжальність", який в молоді асоційовано з місцем найбільшої фінансової самозабезпеченості, як ключового критерію виборів в кожній проблемній ситуації.

Як креативну вправу вчитель може надати учням усвідомлення і, навіть, чуттєве переживання зверненням до прикладів бідності і багатства уздовж риси-шкали від "співчутливості" до "безжальності" та запропонувати учням обрати своє місце зараз і в майбутньому, наприклад, через кожні п'ять років. Також, вчитель може запропонувати вихід з проблеми "співчутливості – безжальності" (інші аналоги: "хижак чи жертва", "експлуататор чи експлуатований", "дельфін чи акула"), що типова для поведінки в економічній сфері сучасного суспільства ліберального типу. Можливий вихід полягає в орієнтуванні учнів на індивідуальну підприємницьку діяльність з униканням боргів, "суворістю до себе" і "м'якістю до інших" (як виховний момент).

Важливо, також, навчити учнів баченню, що всі події в державі, насамперед, пов'язані з економічним її станом, балансом доходів і витрат, нерівномірністю розподілу багатства – це привід для виховного обговорення з учнями та креативного пошуку виходу з таких проблем. Торкаючись психологічного ракурсу економіки необхідно обговорити присутність надмірної мотивації індивідуальної діяльності при капіталістичній моделі у протиставленні слабкій чи відсутній мотивації при соціалістично-комуністичній моделі організації суспільства, а також

проблему культивациі в ліберальній моделі нестримної гедоністичності, установок споживацького суспільства, а також проблеми "боргових ям", з яких нездатні вийти ні люди, ні організації, ні держави.

Таким чином, ученя має завжди тримати свій фінансово-ресурсний і економічний баланс в позитивному секторі, спираючись на ключове правило: свобода – це вміння сказати ні собі, а також сказати ні своїм надмірним бажанням, що породжують борговий стан, з якого немає виходу. Учням потрібно, також, надати розуміння суті психології гри у фінанси і борги, де обов'язково наступають циклічні кризи з соціальними потрясіннями через незбалансованість бюджетів та з інших економічних причин, доступних для розуміння учнями.

Методика провокативності – це найбільш простий педагогічний інструмент виклику роботи раціонального мислення і креативності учнів. Техніка надзвичайно проста – незавершені речення, які вчитель супроводжує довгою паузою, чим примушує учнів спонтанно висловлюватися – спочатку самих нестриманих, а потім запитує будь-кого з мовчазних. Алгоритм і зміст "незавершеного речення" має передбачати можливість творчого генерування великої кількості варіантів. Наприклад, "щоб вирішити політичну кризу, слід зробити...". Генеровані учнями варіанти – це психологічно і педагогічно значущий діагностичний матеріал для висновків вчителя щодо зрілості особистості кожного учня, який висловився. Методично правильним є висловлювання вчителем подяки за будь-які креативні думки і подальший миттєвий перехід до викладу поточного учбового матеріалу з заборороною учням повертатися до теми, спровокованої "незавершеним реченням".

У завершення огляду окремих практично значущих засобів вирішення проблеми стимулювання креативності учнів модифікуванням реплік впливу вчителя, відмітимо, що інші шляхи, методи і прийоми стимулювання особистісної креативності учнів, отримані за результатами двох формувальних досліджень, запропоновано нами в опублікованих раніше статтях [9; 10; 19; 22]. Як і в кожного заходу при застосуванні стимуляції креативного мислення в учнів є обмеження – це здатність самого вчителя витримати творчий хаос, який іноді виникає під впливом таких прийомів. Рекомендуємо кожному вчителю на практиці виявити межі своїх можливостей впоратись з груповою творчістю і не перетинати цю межу, а також оволодіти новими прийомами впливу для повернення учнів у не креативний стан.

Висновки. 1. Ключовим підходом для наповнення креативністю взаємодії вчителя з учнями на уроці є ініціювання в учнів коливань уваги між учбовим матеріалом і проблемно-орієнтованими темами, які на рівні структурної побудови інформаційних стимулів в репліках вчителя

провокують творче мислення та ініціюються на короткий час, який недостатній для повного завершення внутрішнього креативного циклу в особистості учнів, що й викликає емоційно підсилене внутрішнє підсвідоме визрівання творчих ідей і суджень учнів через стримування їх у собі до моменту завершення уроку.

2. Інструментально доступним психологічним механізмом стимулювання вчителем креативного характеру взаємодій є ініціювання в учнів багатомірних коливань психофізичних станів, емоційно чуттєвих станів, особистісного і рольового стану-Я, а також цілеспрямованого, організованого й стимулюючого креативність створення змісту фокусної області свідомості учнів. Наслідком таких коливань є загострення в учнів чутливості свідомості до імпульсів підсвідомого, посилення процесів внутрішнього генерування варіантів рішень проблем і стимулювання вибору учнями оптимального рішення.

3. Найкращим матеріалом стимулювання креативності взаємодії учнів з учителем є обговорення життєвих труднощів і проблем майбутнього життя учнів у зв'язку з економічними, соціальними і політичними процесами, а також вимогою вчителя до учнів генерувати конструктивні, оригінальні, прагматичні і реальні для впровадження рішення складних проблем і здатності швидко повертатись до змісту уроку.

4. Найбільш дієвою внутрішньою структурою методики побудови серії реплік впливу вчителя для ініціювання креативності учнів є короткий відступ у формі незавершеного запиту до учнів здійснити креативне вирішення конкретних проблем з подальшим невідкладним поверненням до учбового матеріалу і потоку завдань учням. Сукупність різних прийомів забезпечує можливість повсякденного стимулювання творчого циклу в учнів в межах школи, а вербалізацію і реалізацію творчих продуктів за межами школи, що є ключовим завданням запропонованої модифікації техніки взаємодії вчителя за структурами ініціювання креативної адаптивності учнів до майбутнього життя.

Список використаних джерел

1. Бёрн Э. Групповая психотерапия / Э. Берн. – М. : Академический проект, 2001.
2. Бёрн Э. Лидер и группа. О структуре и динамике организаций и групп / Э. Берн. – М. : Литур, 2000.
3. Битинас В.П. Многомерный анализ в педагогике и педагогической психологии / В.П. Битинас. – Вильнюс, 1971. – 347 с.
4. Браверман Э.М. Структурные методы обработки эмпирических данных / Э.М. Браверман, М.Б. Мучник. – М., 1983. – 464 с.

5. Воронюк І.В. Совершенствование техники и приёмов креативности взаимодействия учителей с учениками / И.В. Воронюк, М.Л. Смульсон // Проблемы теории и практики современной психологии: XII ежегод. Всерос. (с междунар. участием) науч.-практ. конф. студентов, аспирантов и молодых ученых, посвящ. 20-летию фак. психологии ИГУ : тез. докл. /ФГБОУ ВПО "ИГУ" ; [редкол.: И.А. Конопак [и др.]]. – Иркутск : Изд-во ИГУ, 2013. – С. 421-425.

6. Воронюк І.В. Дослідження проблеми креативності взаємодії вчителів з учнями / І.В. Воронюк //Єдність навчання і наукових досліджень – головний принцип університету : збірник наукових праць звітно-наукової конференції викладачів університету за 2011 рік, 9-10 лютого 2012 року. Частина 1 / [укл. Г.І.Волинка, О.В.Уваркіна, О.П.Симоненко, О.П.Ємельянова]. – К. : Національний педагогічний університет імені М.П.Драгоманова, 2012. – С. 66-67.

7. Воронюк І.В. Психологічна система інтегральних інтонаційних сигналів у структурі педагогічного впливу як складова проблеми креативності взаємодії вчителя з учнями / І.В. Воронюк // Практична психологія та соціальна робота. – № 6 (159). – Червень, 2012. – С. 27-34.

8. Воронюк І.В. Психологічна структура і реалізація потенціалу творчої взаємодії вчителя з учнями / І.В. Воронюк //Актуальні проблеми психології : збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка. – К., 2012. – Том 11. – Психологія особистості. Психологічна допомога особистості. – Вип. 6. – С. 102-112. (76)

9. Воронюк І.В. Психологічні аспекти активних алгоритмів розвитку інтелекту в системі дистанційного навчання / І.В. Воронюк // Актуальні проблеми психології : збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. – Том 8. Психологічна теорія і технологія навчання. – Випуск 8. – С. 5-23.

10. Воронюк І.В. Психологічні аспекти і потенціал дистанційної моделі розвитку технік творчої взаємодії вчителів з учнями / І.В. Воронюк // Актуальні проблеми психології : збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка. – К. : ДП "Інформаційно-аналітичне агенство", 2013. – Том. X. – Психологія навчання. Генетична психологія. Медична психологія. – Вип. 24. – С. 100-113.

11. Воронюк І.В. Психологічні аспекти креативного вибору вчителем об'єктів особистісного впливу у взаємодії з учнями / І.В. Воронюк // Міжнародний науковий форум: соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент : збірник наукових праць / [ред. кол.: Євтух В.Б. (відп. ред.)]. – К. : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2013. – Вип. 12. – С. 175-195.

12. Воронюк І.В. Психологічні аспекти реалізації моделей креативної взаємодії і розвитку особистості у програмних системах дис-

танційного навчання / І.В. Воронюк // Актуальні проблеми психології : збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. – К. : Видавництво "Фенікс", 2012. – Т. XII. Психологія творчості. – Випуск 15. – Частина I. – С. 76-88.

13. Воронюк І.В. Психологічні і методичні аспекти підготовки учнів до творчої життєдіяльності і активної взаємодії з учителем / І.В. Воронюк // Практична психологія та соціальна робота. – № 4 (169), 2013. – С. 12-20.

14. Воронюк І.В. Психологічні особливості організації творчої взаємодії педагогів з учнями. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції "Готовність педагогів до інноваційної діяльності в умовах безперервної післядипломної педагогічної освіти" / І.В. Воронюк // Нова педагогічна думка. Науково-методичний журнал. – № 2 (70), 2012. – С. 75-77.

15. Воронюк І.В. Психологічні особливості системи інтегральних методів взаємодії вчителя з учнями / І.В. Воронюк // Практична психологія та соціальна робота. – № 11 (164). – Листопад, 2012. – С. 38-46.

16. Воронюк І.В. Психологічні особливості системи інтегральних невербальних сигналів у структурі педагогічного впливу як аспект проблеми посилення креативності взаємодії вчителя з учнями / І.В. Воронюк // Психологічні науки: проблеми і здобутки. – Додаток 1 до № 1, Том III. – 2012. – Тематичний випуск "Міжнародні Челпанівські психолого-педагогічні читання". – С. 135-144.

17. Воронюк І.В. Психологічні підходи до розширення і вдосконалення системи методів впливу та посилення креативності взаємодії вчителя з учнями / І.В. Воронюк // Горизонти освіти. Психологія. Педагогіка. Науково-методичний журнал. – № 3 (36). – Том 4. – 2012. – С. 84-90.

18. Воронюк І.В. Психологічні та методичні аспекти підготовки вчителів до творчої взаємодії з учнями / І.В. Воронюк // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету [Текст]. – Т. 1. – Вип. 103 / Чернігівський педагогічний університет імені Т.Г. Шевченка ; [гол. ред. Носко М.О.] – Чернігів : ЧНПУ, 2012. – С. 62-67. (Серія: Психологічні науки).

19. Воронюк І.В. Розвиток у учнів креативних аспектів взаємодії: результати формульовального експерименту / І.В. Воронюк // Матеріали Всеукраїнського з міжнародною участю наукового освітнього форуму "Відкриті інновації як феномен глобально-орієнтованого суспільства" (13-17 травня 2013 р., м. Суми). – Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти. – Суми : РВВ СОППО, 2013. – С. 89-92.

20. Воронюк І.В. Системний підхід у теоретичному та емпіричному дослідженні проблеми творчої взаємодії вчителів і учнів / І.В. Воронюк // Наука і освіта. Психологія // Науково-практичний журнал

Південного наукового центру НАПН України. – № 3/СVІV, квітень-травень, 2012. – С. 33-39.

21. Воронюк І.В. Успішність викладацької діяльності як фактор психолого-педагогічного впливу вчителів на учнів / І.В. Воронюк // Успішність особистості: потенціал та обмеження : тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 18 березня 2010 р.) / за редакцією М.Л. Смульсон, Л.М. Зінченко. – К., 2010. – С. 55-59.

22. Воронюк І.В. Дистанційна тренінгова підготовка вчителів до креативних взаємодій з учнями / І.В. Воронюк, В.А. Скорік // Матеріали Всеукраїнського з міжнародною участю наукового освітнього форуму "Відкриті інновації як феномен глобально-орієнтованого суспільства" (13-17 травня 2013 р., м. Суми). – Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти. – Суми : РВВ СОІППО, 2013. – С. 92-94.

23. Мельников В.М. Введение в экспериментальную психологию личности / В.М. Мельников, Л.Т. Ямпольский. – М., 1985. – 315 с.

24. Окунь Я. Факторный анализ : пер. с польск. Г.З. Давидовича / науч. ред. и авт. предисл. В.М. Жуковская / Я. Окунь. – М. : Статистика, 1974. – 200 с.

25. Харман Г. Современный факторный анализ / Г. Харман. – М., 1972. – 485 с.

26. Шмельов А.Г. Введение в экспериментальную психосемантику / А.Г. Шмелев. – М., 1983. – 157 с.

Spisok vikoristanix dzherel

1. Bjorn Je. Gruppovaja psihoterapija / Je. Bern. – М. : Akademicheskij proekt, 2001.

2. Bjorn Je. Lider i gruppa. O strukture i dinamike organizacij i grupp / Je. Bern. – М. : Litur, 2000.

3. Bitinas V.P. Mnogomernyj analiz v pedagogike i pedagogicheskoi psihologii / V.P. Bitinas. – Vil'njus, 1971. – 347 s.

4. Braverman Je.M. Strukturnye metody obrabotki jempiricheskix dannyx / Je.M. Braverman, M.B. Muchnik. – М., 1983. – 464 s.

5. Voronjuk I.V. Sovershenstvovanie tehniki i prijomov kreativnosti vzaimodejstvija uchitelej s uchenikami / I.V. Voronjuk, M.L. Smul'son // Problemy teorii i praktiki sovremennoj psihologii: III ezhegod. Vseros. (s mezhdunar. uchastiem) nauch.-prakt. konf. studentov, aspirantov i molodyx uchenyx, posvjashh. 20-letiju fak. psihologii IGU : tez. dokl. / FGBOU VPO "IGU" ; [redkol.: I.A. Konopak [i dr.]]. – Irkutsk : Izd-vo IGU, 2013. – S. 421-425.

6. Voronjuk I.V. Doslidzhennja problemi kreativnosti vzaemodiji vchiteliv z uchnjami / I.V. Voronjuk // Jednist' navchannja i naukovih doslidzhen' – golovnij

princip universitetu : zbirnik naukovih prac' zvitno-naukovoï konferencii vikladachiv universitetu za 2011 rik, 9-10 ljutogo 2012 roku. Chastina 1 / [ukl. G.I.Volinka, O.V.Uvarkina, O.P.Simonenko, O.P.Emel'janova]. – K. : Nacional'nij pedagogichnij universitet imeni M.P.Dragomanova, 2012. – S. 66-67.

7. Voronjuk I.V. Psihologichna sistema integral'nih intonacijnih signaliv u strukturi pedagogichnogo vplivu jak skladova problemi kreativnosti vzajemodii vchitelja z uchnjami / I.V. Voronjuk // Praktichna psihologija ta social'na robota. – № 6 (159). – Cherven', 2012. – S. 27-34.

8. Voronjuk I.V. Psihologichna struktura i realizacija potencialu tvorchoi vzaemodii vchitelja z uchnjami / I.V. Voronjuk // Aktual'ni problemi psihologii : zbirnik naukovih prac' Institutu psihologii imeni G.S. Kostjuka. – K., 2012. – Tom 11. – Psihologija osobistosti. Psihologichna dopomoga osobistosti. – Vip. 6. – S. 102-112. (76)

9. Voronjuk I.V. Psihologichni aspekti aktivnih algoritmiv rozvitku intelektu v sistemi distancijnogo navchannja / I.V. Voronjuk // Aktual'ni problemi psihologii : zbirnik naukovih prac' Institutu psihologii imeni G.S. Kostjuka NAPN Ukraïni. – Zhitomir: Vid-vo ZhDU im. I. Franka, 2012. – Tom 8. Psihologichna teorija i tehnologija navchannja. – Vipusk 8. – S. 5-23.

10. Voronjuk I.V. Psihologichni aspekti i potencial distancijnoi modeli rozvitku tehnik tvorchoi vzaemodii vchiteliv z uchnjami / I.V. Voronjuk // Aktual'ni problemi psihologii : zbirnik naukovih prac' Institutu psihologii imeni G.S. Kostjuka. – K. : DP "Informacijno-analitichne agenstvo", 2013. – Tom. H. – Psihologija navchannja. Genetichna psihologija. Mediczna psihologija. – Vip. 24. – S. 100-113.

11. Voronjuk I.V. Psihologichni aspekti kreativnogo viboru vchitelem ob'ektiv osobistisnogo vplivu u vzaemodii z uchnjami / I.V. Voronjuk // Mizhnarodnij naukovij forum: sociologija, psihologija, pedagogika, menedzhment : zbirnik naukovih prac' / [red. kol.: Cvtuh V.B. (vidp. red.)]. – K. : Vid-vo NPU imeni M.P. Dragomanova, 2013. – Vip. 12. – S. 175-195.

12. Voronjuk I.V. Psihologichni aspekti realizacii modelej kreativnoi vzaemodii i rozvitku osobistosti u programnih sistemah distancijnogo navchannja / I.V. Voronjuk // Aktual'ni problemi psihologii : zbirnik naukovih prac' Institutu psihologii imeni G.S. Kostjuka NAPN Ukraïni. – K. : Vidavnicтво "Feniks", 2012. – T. III. Psihologija tvorčnosti. – Vipusk 15. – Chastina I. – S. 76-88.

13. Voronjuk I.V. Psihologichni i metodichni aspekti pidgotovki uchniv do tvorchoi zhittedijal'nosti i aktivnoi vzaemodii z uchitelem / I.V. Voronjuk // Praktichna psihologija ta social'na robota. – № 4 (169), 2013. – S. 12-20.

14. Voronjuk I.V. Psihologichni osoblivosti organizacii tvorchoi vzaemodii pedagogiv z uchnjami. Materiali Vseukraïns'koï naukovo-

praktichnoï konferencii "Gotovnist' pedagogiv do innovacijnoï dij'al'nosti v umovah bezperervnoï pisljadiplomnoï pedagogichnoï osviti" / I.V. Voronjuk // Nova pedagogichna dumka. Naukovo-metodichnij zhurnal. – № 2 (70), 2012. – S. 75-77.

15. Voronjuk I.V. Psihologichni osoblivosti sistemi integral'nih metodiv vzaemodii vchitelja z uchnjami / I.V. Voronjuk // Praktichna psihologija ta social'na robota. – № 11 (164). – Listopad, 2012. – C. 38-46.

16. Voronjuk I.V. Psihologichni osoblivosti sistemi integral'nih neverbal'nih signaliv u strukturi pedagogichnogo vplivu jak aspekt problemi posilennja kreativnosti vzaemodii vchitelja z uchnjami / I.V. Voronjuk // Psihologichni nauki: problemi i zdobutki. – Dodatok 1 do № 1, Tom III. – 2012. – Tematichnij vipusk "Mizhnarodni Chelpanivs'ki psihologo-pedagogichni chitannja". – S. 135-144.

17. Voronjuk I.V. Psihologichni pidhodi do rozshirennja i vdoskonalennja sistemi metodiv vplivu ta posilennja kreativnosti vzaemodiji vchitelja z uchnjami / I.V. Voronjuk // Gorizonti osviti. Psihologija. Pedagogika. Naukovo-metodichnij zhurnal. – № 3 (36). – Tom 4. – 2012. – S. 84-90.

18. Voronjuk I.V. Psihologichni ta metodichni aspekti pidgotovki vchiteliv do tvorchoï vzaemodii z uchnjami / I.V. Voronjuk // Visnik Chernigivs'kogo nacional'nogo pedagogichnogo universitetu [Tekst]. – T. 1. – Vip. 103 / Chernigivs'kij pedagogichnij universitet imeni T.G. Shevchenka ; [gol. red. Nosko M.O.] – Chernigiv : ChNPU, 2012. – S. 62-67. (Serija: Psihologichni nauki).

19. Voronjuk I.V. Rozvitok v uchniv kreativnih aspektiv vzaemodij: rezul'tati formuval'nogo eksperimentu / I.V. Voronjuk // Materiali Vseukraïns'kogo z mizhnarodnoju uchastju naukovogo osvith'ogo forumu "Vidkriti innovacii jak fenomen global'no-orientovanogo suspil'stva" (13-17 travnja 2013 r., m. Sumi). – Sums'kij oblasnij institut pisljadiplomnoï pedagogichnoï osviti. – Sumi : RVV SOIPPO, 2013. – S. 89-92.

20. Voronjuk I.V. Sistemnij pidhid u teoretichnomu ta empirichnomu doslidzhenni problemi tvorchoï vzaemodiji vchiteliv i uchniv / I.V. Voronjuk // Nauka i osvita. Psihologija // Naukovo-praktichnij zhurnal Pivden'nogo naukovogo centru NAPN Ukraïni. – № 3/CVIV, kviten'-traven', 2012. – S. 33-39.

21. Voronjuk I.V. Uspishnist' vikladac'koï dij'al'nosti jak faktor psihologo-pedagogichnogo vplivu vchiteliv na uchniv / I.V. Voronjuk // Uspishnist' osobistosti: potencial ta obmezhenja : tezi dopovidej Mizhnarodnoï naukovo-praktichnoï konferencii (Kiïv, 18 bereznja 2010 r.) / za redakcieju M.L. Smul'son, L.M. Zinchenko. – K., 2010. – S. 55-59.

22. Voronjuk I.V. Distancijna treningova pidgotovka vchiteliv do kreativnih vzaemodij z uchnjami / I.V. Voronjuk, V.A. Skorik // Materiali Vseukraïns'kogo z mizhnarodnoju uchastju naukovogo osvith'ogo forumu "Vidkriti innovacii jak fenomen global'no-orientovanogo suspil'stva" (13-

17 travnja 2013 r., m. Sumi). – Sums'kij oblasnij institut pisljadiplomnoï pedagogichnoï osviti. – Sumi : RVV SOIPPO, 2013. – S. 92-94.

23. Mel'nikov V.M. Vvedenie v jeksperimental'nuju psihologiju lichnosti / V.M. Mel'nikov, L.T. Jampol'skij. – M., 1985. – 315 s.

24. Okun' Ja. Faktornyj analiz : per. s pol'sk. G.Z.Davidovicha / nauch. red. i avt. predisl. V.M.Zhukovskaja / Ja. Okun'. – M. : Statistika, 1974. – 200 s.

25. Harman G. Sovremennij faktornyj analiz / G. Harman. – M., 1972. – 485 s.

26. Shmel'ov A.G. Vvedenie v jeksperimental'nuju psihosemantiku / A.G. Shmelev. – M., 1983. – 157 s.

Voronyuk I.V. Psycho-pedagogical implementations creative-oriented modification techniques of interaction of the teacher with students. *The article tells about the following: a key approach for filling creativity interaction between teachers with students in the classroom is to initiate students into attention fluctuations between educational material and problem-oriented topics at structural building information incentives in replicas teacher provoke creative thinking and initiated a short time which is insufficient to complete the internal creative cycle of individual students as reinforced internal causes of emotional subconscious ripening of creative ideas and opinions of students through their deterrent in itself by the end of the lesson; instrumentally accessible psychological mechanism to stimulate creative nature of teacher interactions is to initiate students' mental and physical states of multidimensional oscillation, sensory emotional states, personal status and role-I and focused, organized and stimulating creativity creating content focus area minds of students.*

The result of these fluctuations is sharpening students' sensitivity to the consciousness of the unconscious impulses, strengthening of internal generation of solutions of problems and stimulate students choosing the optimal solution; best material to stimulate creativity interaction of students with the teacher is discussing life difficulties and challenges for the future lives of students in relation to economic, social and political processes, as well as the requirement of teachers to students to generate constructive, original, pragmatic and realistic for implementation of solutions to complex problems and the ability to quickly back to the content of the lesson; most effective methods of internal structure building series replica influence teachers to initiate creativity of students is a brief digression in the form of incomplete pupils make a request for creative solutions to specific problems, followed by immediate return to educational material and workflows students. The combination of different methods provides the ability to stimulate creative daily cycle of students within the limits of the school, and verbalization and implementation of creative products outside the school, which is a key task of the proposed modification of techniques interaction of teacher by structures initiating of creative adaptability of students for future life.

Key words: *creative interaction of teachers and the pupils, the creative-focused modifying of interaction of the teacher with pupils, stimulation of creative thinking, development creativity of persons*

Отримано: 30.04.2014 р.